

TẦM NHÌN CHO VIỆT NAM TRONG KỶ NGUYÊN CHUYỂN ĐỔI SỐ

Cuộc chuyển đổi số (digital transformation) trên quy mô toàn thế giới là con đường mà nhân loại đã lựa chọn, không thể đảo ngược. Trong quá trình này, kinh tế nền tảng số (platform economy) đóng vai trò vừa là xúc tác vừa là nền tảng quan trọng. Nền tảng số đã thay đổi căn bản cách con người tiếp xúc với nhau, cách tạo ra giá trị mới, và do đó là cách một cá nhân tồn tại.

“Nền kinh tế việc làm tự do” (gig economy) là chìa khóa mà không hiểu nó, chúng ta sẽ không thể hiểu được tương lai. Đó là một trong nhiều minh chứng rõ nét về vai trò của kinh tế nền tảng số, cũng như về sự chuyển đổi số đã dẫn tới chuyển đổi toàn bộ đời sống xã hội loài người ra sao.

Trong 8 tháng qua, lần đầu tiên tại Việt Nam, UPGen và VEPR đã đồng tổ chức một chuỗi các Tọa đàm về Kinh tế Nền tảng Số (Digital Platform Economy), nhằm thảo luận chi tiết, thông qua một lộ trình được lên kế hoạch tỉ mỉ, những đặc trưng của mô hình kinh tế mới này. Chuỗi Tọa đàm đã đi tới giai đoạn kết thúc, với sự kiện cuối mang tên “Tầm nhìn cho Việt Nam trong kỷ nguyên chuyển đổi số”.

Kinh tế nền tảng là nhánh cơ bản của kinh tế số. Theo CIEM (2018), việc thực hiện cách mạng công nghiệp 4.0 ở cả ba mức thấp, trung và cao có thể thúc đẩy tăng trưởng kinh tế tăng từ 28,5 – 62,1 tỷ đô la. Tương tự như vậy, Cameron và cộng sự (2019) dự báo nếu kịch bản tốt nhất xảy ra – Việt Nam thực hiện chuyển đổi số rộng khắp trên các ngành và xuất khẩu các sản phẩm và dịch vụ ICT, GDP có thể tăng thêm 3750 nghìn tỷ đồng trong 20 năm tới, tăng trưởng thêm 1,3% mỗi năm. Tuy nhiên, không chỉ riêng Việt Nam, mà còn rất nhiều các quốc gia trên thế giới còn băn khoăn trong việc điều hành kinh tế nền tảng. Đứng trước các vấn đề lao động trong các nền tảng, Mỹ, Anh, và Canada tạm gọi họ là “những người kí kết hợp đồng phụ thuộc” (dependant contractor), một khái niệm kết hợp giữa “người lao động” (employee) và “người kí hợp đồng độc lập” (independent contractor) (Beebe, 2018).

Và kết quả là đến nay các cuộc biểu tình của lái xe kí hợp đồng với Uber vẫn diễn ra tại trụ sở của họ để đòi quyền lợi.

Kinh tế nền tảng đặt chân đến Việt Nam không hề muộn. Tuy nhiên, câu chuyện trở nên vô cùng phức tạp khi những nền tảng tồn tại cả hiệu ứng mạng xuất hiện. Chúng ta có thể nhìn vào câu chuyện của Uber và Grab để có thể thấy được sự lúng túng của chính sách vốn đang quản lý mô hình truyền thống nay phải “kiêm nhiệm” sang quản lý các nền tảng.

Đối với việc điều hành hoạt động của nền tảng, tư duy quản lý nền tảng số cần dựa trên đặc điểm của mô hình kinh doanh. Áp dụng tư duy quản lý theo mô hình truyền thống dạng ống đối với nền tảng số sẽ cản trở những việc xây dựng hệ thống chính sách công bằng đối với kinh tế nhà nước. Vậy nên trước tiên, nhà hoạch định chính sách cần hiểu rõ về những mô hình nền tảng, phương thức hoạt động, tác động tới các đối tượng có liên quan.